

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.2.41>

Цвіркун Ю. І.,

доктор юридичних наук,
професор кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Лаухін Д. Ф.,

аспірант
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ЩОДО ПРАВОВИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТАЄМНИЦІ УХВАЛЕННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ТА ЗАКОНОДАВСТВА ІНШИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Анотація. У статті здійснено аналіз норм, що регулюють питання таємниці ухвалення судового рішення, а також міжнародно-правових механізмів забезпечення таємниці ухвалення судового рішення в зарубіжних країнах.

Акцентовано увагу на тому, що в цивільному, господарському та адміністративних судових процесах України донедавна нарадча кімната була практичним інструментом, який давав можливість судді чи колегії суддів помірковано обговорити обставини справи та ухвалити судові рішення, не зазнаючи будь-якого впливу збоку, оскільки приміщення нарадчої кімнати розташовувалось у приміщенні суду і доступ сторонніх осіб до нього був суворо заборонений. Крім того, нарадча кімната дисциплінувала суддів, які виходили до неї безпосередньо відразу після стадії судових дебатів або з'ясування обставин справи та дослідження доказів і перебували там без можливості доступу до них працівників апарату суду чи сторін аж до моменту ухвалення судового рішення, що сприяло своєчасності відправлення правосуддя.

При цьому підкреслено, що існування в Україні інституту «Таємниця нарадчої кімнати» було і є, ураховуючи кримінальне судочинство, однією із гарантій неупередженості та незалежності суддів та одним із запобіжників незаконного впливу на них під час ухвалення рішення. «Нарадча кімната» була і ще є історичним атрибутом або навіть ритуалом вітчизняного судового процесу, який має важливе практичне призначення та є чинником, який запобігає втручанню у діяльність суддів та суду.

Разом з тим зауважено, що впровадження інституту «Таємниця ухвалення судового рішення» замість рудиментарного інституту «Таємниця нарадчої кімнати» за аналогією із сусідніми західними країнами повинно забезпечувати перевагу суті над формою. Така зміна може сприяти поглибленню зв'язків із нашими західними сусідами і разом з тим, по мірі розвитку, віддалятиме від радянського спадку. Окрім того, у впровадженні інституту «Таємниця ухвалення судового рішення» проглядається глобальний вплив правової системи Європейського Союзу (далі – ЄС) на національні правові системи, зокрема й України.

За результатами викладеного дослідження з порівняння законодавчих актів України та низки країн – членів ЄС зроблено висновки, що ліквідація інституту «Таємниця нарадчої кімнати» повинна мати позитивний вплив на процеси поглиблення інтеграції національного законодавства із законодавствами країн ЄС. Запровадження інституту «Таємниця ухвалення судового рішення» замість «Таємниці нарадчої кімнати» відходить від радянських наративів, сприяє гармонізації українського законодавства до права ЄС, що в цілому має вплинути на ефективність функціонування судової системи України. Водночас, наголошено на необхідності подальшого дослідження зазначеної проблематики через призму практичної діяльності, адже виключно через детальний аналіз судової практики можна буде дійти обґрунтованого висновку про правильність впроваджених змін, чи є такі зміни доцільними і чи є вони прийнятними для національної правової системи. Оновлені процесуальні норми вводять правові категорії, яких до цього не було у вітчизняному процесуальному праві. Усі вони мають бути апробовані на практиці та заслуговують на подальше ретельне наукове вивчення.

Ключові слова: таємниця ухвалення судового рішення, таємниця нарадчої кімнати, інтеграція національного законодавства, законодавство Європейського Союзу.

Tsvirkun Yu. I., Laukhin D. F. On legal mechanisms for ensuring the secret of adoption of a court decision in accordance with the legislation of Ukraine and the legislation of other foreign countries

Abstract. The article analyzes the rules governing the secrecy of court decision-making, as well as the international legal mechanisms for ensuring secrecy of court decision-making in foreign countries.

The author emphasizes that until recently, in civil, commercial and administrative court proceedings in Ukraine, the deliberation room was a practical tool which allowed a judge or a panel of judges to discuss the circumstances of a case in a moderate manner and make a court decision without being subject to any outside influence, since the deliberation room was located in the courtroom and access to it by unauthorized persons was strictly prohibited. In addition, the deliberation room disciplined the judges, who went to it immediately after the stage of court debates and stayed there without access to the court staff or the parties until the judgment was rendered, which contributed to the timely administration of justice.

It is emphasized that the existence of the institution of the "Secret of the Deliberation Room" in Ukraine was and is, taking into account criminal proceedings, one of the guarantees of impartiality and independence of judges and one of the safeguards against illegal influence on them during decision-making. The "Deliberation Room" was and still is a historical attribute or even a ritual of the domestic judicial process, which has an important practical purpose and is a factor that prevents interference in the activities of judges and the court.

At the same time, it is noted that the introduction of the institution of "Secrecy of court decision-making" instead of the rudimentary institution of "Secrecy of the deliberation room", similar to neighboring Western countries, should ensure that substance prevails over form. Such a change could contribute to deepening ties with our Western neighbors and at the same time, as it develops, move us away from the Soviet legacy. In addition, the introduction of the institution of "secrecy of judicial decision-making" shows the global influence of the European Union (EU) legal system on national legal systems, including Ukraine's.

Based on the results of the above study comparing the legislative acts of Ukraine and a number of EU member states, the author concludes that the elimination of the "Deliberation room secrecy" institution should have a positive impact on the processes of deepening the integration of national legislation with the legislation of EU countries. The introduction of the institution of "secrecy of court decision-making" instead of "Secrecy of the deliberation room" departs from the Soviet narratives, promotes harmonization of Ukrainian legislation with EU law, which should generally affect the efficiency of the Ukrainian judicial system. At the same time, the author emphasizes the need for further research of this issue through the prism of practical activity, since only through a detailed analysis of judicial practice will it be possible to come to a reasonable conclusion about the correctness of the changes implemented, whether such changes are appropriate and acceptable for the national legal system. The updated procedural rules introduce legal categories that were not previously present in the domestic procedural law at all. All of them should be tested in practice and deserve further thorough scientific study.

Key words: *the secrecy of court decision-making, secrecy of the deliberation room, integration of national legislation, European Union legislation.*

Вступ. Відповідно до статті 126 Конституції України незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією і законами України. Вплив на суддю у будь-який спосіб забороняється. Крім того, статтею 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що незалежність судді забезпечується, зокрема, порядком здійснення правосуддя, визначеним процесуальним законом, таємницею ухвалення судового рішення тощо.

До недавнього часу одним із механізмів забезпечення таємниці ухвалення судового рішення був інститут «нарадчої кімнати». Проте нові законодавчі ініціативи покликані переглянути вказаний інститут і привести законодавство в цій частині у відповідність до європейської традиції.

Питання ухвалення рішення суду є ключовим елементом будь-якого судочинства, тому що це результат судового розгляду, яким підводяться підсумки всієї процесуальної діяльності суду, та є фінальним актом, яким завершується правосуддя.

Ураховуючи загальні положення норм національного процесуального права, суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду. До недавніх законодавчих змін, для ухвалення рішень суд видалявся до нарадчої кімнати – окремого спеціально обладнаного приміщення суду, призначеного для обговорення суддями наслідків розгляду справ та постановлення в них рішень. Під час ухвалення судового рішення ніхто не мав права перебувати у нарадчій кімнаті, окрім складу

суду, який розглядає справу. Також під час перебування у нарадчій кімнаті суддя не мав права розглядати інші судові справи. Судді не мали права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення у нарадчій кімнаті. Порушення таємниці нарадчої кімнати було однією із підстав для скасування рішення суду в апеляційному чи касаційному порядку. Розголошення суддею таємниці, що охороняється законом, у тому числі таємниці нарадчої кімнати було самостійною підставою дисциплінарної відповідальності судді.

Автори проєкту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення ухвалення та проголошення судових рішень (реєстр. № 9445 від 30 червня 2023 року), яким передбачається скасування інституту «нарадчої кімнати», вважають, що останній був невід'ємною частиною відкритого судового процесу, і зважаючи на умови сьогодення має вигляд надмірного формалізму та не відповідає ані меті запровадження терміну «Таємниця нарадчої кімнати», яка насамперед має передбачати заборону втручання та впливу на прийняття судового рішення, ані суті судової діяльності, яка передбачає здійснення ефективного правосуддя в розумні строки.

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що в Україні триває судова реформа, яка покликана привести судочинство України у відповідність до європейських стандартів та забезпечити захист прав, свобод та законних інтересів громадян шляхом своєчасного, ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права. Перегляд питання щодо існування інституту нарадчої кімнати невід'ємно пов'язаний із реформуванням сфери правосуддя і направлений на досягнення неупередженого судового розгляду та унормування питання щодо строків ухвалення судових рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання доцільності інституту «Таємниця нарадчої кімнати» та потреби відповідних законодавчих змін досліджували О. Гарський, М. Гудима, М. Гудима-Підвербецька, Д. Луспеник, А. Потапенко, П. Прохоров, Н. Сакара,

Д. Свояк, О. Хотинська-Нор та ін. Однак аналіз тих наукових публікацій, в яких здійснено вивчення цієї проблеми, вказує на те, що вона й досі потребує подальшого комплексного дослідження.

Метою статті є аналіз норм, що регулюють питання таємниці ухвалення судового рішення, а також розгляд міжнародно-правових механізмів забезпечення таємниці ухвалення судового рішення в окремих країнах.

Виклад основного матеріалу. 08 лютого 2025 року набрав чинності Закон України від 19.12.2024 № 4173-IX «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення ухвалення та проголошення судових рішень» (далі – Закон № 4173-IX), яким було виключено інститут нарадчої кімнати із цивільного, адміністративного та господарського процесів у судах усіх інстанцій.

У пояснювальній записці до проєкту даного Закону зокрема зазначено, що підставою для його розроблення було забезпечення координованості та збалансованості процесу удосконалення з урахуванням подальшої гармонізації національного законодавства із законодавством Європейського Союзу та підвищення ефективності організації судової влади та інститутів правосуддя, зміцнення довіри до них суспільства [1].

Законом № 4173-IX внесено зміни до Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та Кодексу адміністративного судочинства України, зокрема: – вилучено положення про те, що після судових дебатів суд виходить до нарадчої кімнати. Натомість передбачається, що після судових дебатів суд оголошує про перехід до стадії ухвалення рішення та орієнтовний час його проголошення в цьому самому судовому засіданні; – у виняткових випадках, залежно від складності справи, суд може відкласти ухвалення та проголошення рішення на строк не більш як на десять днів з дня переходу до ухвалення рішення, оголосивши дату та час його проголошення; – інститут процесуального права «Таємниця нарадчої кімнати» змінюється на «Таємниця ухвалення судового рішення». Встановлю-

ється, що під час ухвалення судового рішення суддя не має права обговорювати обставини справи та зміст судового рішення з іншими особами, крім складу суду, який розглядає справу. Втручання в процес ухвалення судом судового рішення забороняється. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення судового рішення.

Водночас, позиції суб'єктів, до повноважень яких віднесено здійснення юридичної експертизи проєктів законодавчих актів та думки фахівців у галузі права щодо необхідності таких законодавчих змін розділились. Зокрема, Вища рада правосуддя та Головне юридичне управління Верховної Ради України висловили свої зауваження та незгоду зі змінами, які передбачалися у відповідному законопроєкті.

Головне юридичне управління Верховної Ради України (далі – ГЮУ ВРУ) вважає, що існуючий нині порядок ухвалення судових рішень у нарадчій кімнаті є процесуальною гарантією незалежності та неупередженості суддів, які є необхідними складниками права на справедливий судовий розгляд, а тому він не може бути змінений у спосіб, що запропонований проєктом. Крім цього, в своїх зауваженнях ГЮУ ВРУ зокрема зазначає, що відхід від нарадчої кімнати може порушити принцип «незалежності суду»; буде порушувати уніфікацію процесуальних кодексів, зокрема у Кримінальному процесуальному кодексі України та Кодексі України про адміністративні правопорушення такий інститут збережеться і продовжить існувати; містить неоднозначні положення щодо можливості відкладення ухвалення та проголошення судового рішення у «виняткових випадках», не зазначаючи переліку чи ознак таких виняткових випадків; не конкретизує місце, у якому суд має ухвалювати рішення [2].

Вища рада правосуддя (далі – ВРП) у своєму консультативному висновку щодо законопроєкту № 9445, затвердженого рішенням від 25 липня 2024 року № 2322/0/15-24, не підтримала законопроєкт № 9445 у запропонованій редакції і вважає недостатньо аргументованими зміну стадій судового процесу і, як наслідок, – заміну інституту нарадчої кімнати на інститут таємниці ухвалення рішення.

Свій консультативний висновок ВРП обґрунтувала, виходячи з наступних тверджень: – ухвалення судових рішень у нарадчій кімнаті є гарантією незалежності та неупередженості суддів, які є необхідними складниками права на справедливий судовий розгляд; – відповідно до частини другої статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється; – відсутність можливості постановлення ухвали про поновлення судового розгляду; – залишення інституту нарадчої кімнати у Кримінальному процесуальному кодексі України [3].

Суддями Верховного суду Д. Луспеником і Н. Сакарою наведено сім аргументів на підтримку позиції щодо недоцільності скасування інституту нарадчої кімнати. Вони зазначають, що навряд чи доцільним є проведення певного «спрощення» процедур судочинства, особливо в умовах воєнного стану, що прямо заборонено частиною другою статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», згідно з якою скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. У зв'язку із наведеним, на погляд цих юристів-практиків, усунення правила щодо ухвалення судового рішення в нарадчій кімнаті є взагалі недоречним, а наразі – взагалі не на часі [4].

Проте, попри деякі критичні зауваження, загалом законопроєкту № 9445 було висловлено підтримку Верховним Судом, Радою суддів України, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Деснянським районним судом м. Чернігова, а також фахівцями Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, Національного університету «Одеська юридична академія», Львівського національного університету імені Івана Франка, що підтверджується відповідними листами, поданими у вигляді додатків до першого читання.

У сучасних наукових дослідженнях науковців та юристів-практиків інститут «нарадчої кімнати» переважно оцінюється як рудимент радянського законодавства, масив якого формувався в умовах тоталітаризму, що слугує серед іншого аргументом на користь про-

позицій щодо його вилучення із процесуального законодавства.

Ключовими перевагами законодавчих змін, на думку О. Хотинської-Нор, А. Потапенка та Д. Свояка, є: – оптимізація судового процесу: змінами значно розширено межі розсуду судді щодо організації роботи під час ухвалення та проголошення судових рішень; – гармонізація національного законодавства із законодавством Європейського Союзу та вилучення рудиментів; – цифровізація: передумови подальшого розвитку дистанційного правосуддя, позитивні висновки стосовно цифровізації, що містяться у звіті Європейської комісії щодо України (8.11.2023); – економія бюджетних коштів: за нормами ДБН у всіх судах передбачена наявність спеціально обладнаних приміщень – нарадчих кімнат. Натомість за статистикою Державної судової адміністрації України нарадчими кімнатами забезпечено лише 22% залів судів; – забезпечення безпеки суддів, працівників апаратів судів та учасників судових процесів, зокрема у прифронтових судах [5].

Також необхідність внесення зазначених вище законодавчих змін обґрунтовується тим, що за результатами аналізу процесуального законодавства низки європейських країн, а також таких країн, як Сполучені Штати Америки, Канада та Великобританія встановлено відсутність такого поняття як «нарадча кімната».

Зокрема, законодавством Німеччини, Швейцарії та Великої Британії не передбачено правил щодо обов'язкового ухвалення судових рішень у нарадчій кімнаті. Цивільним процесуальним законодавством Франції та Польщі хоча і встановлено таємність наради суддів, однак не передбачено наявності для цього кімнати чи спеціального приміщення. За кодексом про цивільну процедуру Італії рішення обговорюється таємно в залі засідань колегії. Цивільне процесуальне законодавство США та Канади не передбачають ні таємної наради суддів, ні, тим паче, інституту «нарадчої кімнати» [5].

Республіка Польща постає прикладом для України, оскільки, не дивлячись на те, що вона теж входила до країн так званого «соціалістичного табору», країна вже тривалий

час є членом Європейського Союзу і успішно здійснює адаптацію свого законодавства до європейського законодавства.

Проаналізуємо та порівняємо законодавство Польщі і України щодо правових механізмів забезпечення таємниці ухвалення судового рішення, зокрема в частині розгляду адміністративних справ, більш детально.

Із положень статті 45 Конституції Республіки Польща випливає, що обов'язку зберігати таємницю судового засідання слід суворо дотримуватися – адже це служить збереженню незалежності суду на благо громадян та їхнього права на суд [6].

Згідно із § 1-2 статті 85 Закону Польщі «Про систему устрою загальних судів» суддя зобов'язаний зберігати в таємниці обставини справи, про які йому стало відомо завдяки його посаді, за межами відкритого судового засідання. Обов'язок зберігати таємницю продовжується навіть після припинення службових відносин [7].

У відповідності до § 1 статті 137 Закону Польщі «Про судочинство в адміністративних судах» суд виносить рішення після закритого засідання суддів. Хід обговорення та голосування щодо рішення є таємним... Нарада включає в себе обговорення, голосування щодо рішення, яке буде прийняте, і основними мотивами рішення, а також виписка резолютивної частини рішення [8].

Водночас, пункт 2 § 10 Розпорядження Міністра юстиції Польщі від 18.06.2019 «Правила роботи загальних судів» містить положення, яке передбачає, що поруч із залом судових засідань, в міру можливостей, слід виділити кімнату для нарад. Одна кімната для нарад може бути призначена для більш ніж одного залу судових засідань [9].

Таким чином, законодавство Польщі, як і інших зазначених зарубіжних країн не містить інституту нарадчої кімнати, а концентрує увагу на необхідності збереження таємниці щодо ухвалення судового рішення.

До внесення указаних вище змін, Закон України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон № 1402-VIII) у пункті 5 частини сьомої статті 56 закріплював: «Суддя зобов'язаний не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється зако-

ном, у тому числі таємницю нарадчої кімнати і закритого судового засідання. Тепер пункт 5 частини сьомої статті 56 Закону № 1402-VIII в редакції Закону № 4173-IX передбачає: «Суддя зобов'язаний не розголошувати відомості, які становлять таємницю, що охороняється законом, у тому числі таємницю ухвалення судового рішення і закритого судового засідання» [10].

Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАСУ) в попередній редакції зокрема закріплював такі положення: «Після судових дебатів суд виходить до нарадчої кімнати (приміщення, спеціально призначеного для ухвалення судових рішень) для ухвалення рішення у справі, оголосивши орієнтовний час його проголошення (ч. 1 ст. 227 КАСУ). Під час ухвалення судового рішення ніхто не має права перебувати в нарадчій кімнаті, крім складу суду, який розглядає справу. Під час перебування в нарадчій кімнаті суддя не має права розглядати інші судові справи. Судді не мають права розголошувати хід обговорення та ухвалення рішення в нарадчій кімнаті (ч.ч. 1–3 ст. 228 КАСУ). Суди ухвалюють рішення іменем України негайно після закінчення судового розгляду. Рішення та постанови приймаються, складаються і підписуються в нарадчій кімнаті складом суду, який розглянув справу (ч.ч. 1–2 ст. 243 КАСУ)». Наразі КАСУ, ураховуючи зміни, передбачені Законом № 4173-IX, встановлює: «Після судових дебатів суд оголошує про перехід до стадії ухвалення судового рішення та час його проголошення в цьому судовому засіданні. У виняткових випадках, залежно від складності справи, суд може відкласти ухвалення та проголошення судового рішення на строк не більше десяти днів з дня переходу до стадії ухвалення судового рішення, оголосивши дату та час його проголошення (ч. 1 ст. 227 КАСУ). Під час ухвалення судового рішення суддя не має права обговорювати обставини та матеріали справи, застосування норм права та судову практику в цій справі, а також зміст судового рішення з іншими особами, крім складу суду, який розглядає справу. Втручання у процес ухвалення судом судового рішення забороняється. Судді не мають права розголошувати хід обговорення

та ухвалення судового рішення. Обговорення та ухвалення судового рішення відбуваються у приміщенні суду (ч.ч. 1–4 ст. 228 КАСУ). Суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду, крім випадків, передбачених цим Кодексом. Рішення та постанови ухвалюються, складаються і підписуються складом суду, який розглянув справу (ч.ч. 1–2 ст. 243 КАСУ)» [11].

Отже, впровадження інституту «Таємниця ухвалення судового рішення» замість рудиментарного інституту «Таємниця нарадчої кімнати» за аналогією із сусідніми західними країнами повинно забезпечувати перевагу суті над формою. Такий відхід може сприяти поглибленню зв'язків із нашими західними сусідами і разом з тим, по мірі розвитку, буде віддаляти від радянського спадку. Окрім того, у впровадженні інституту «Таємниця ухвалення судового рішення» проглядається глобальний вплив правової системи ЄС на національні правові системи, зокрема України. Ліквідація застарілих підходів до розуміння таємниці судового процесу в частині ухвалення рішень та перебігу нарад матиме позитивний вплив на генезис права у відповідності до вибраного Україною напрямку з європейської інтеграції.

Однак звернемо увагу на інші окремі правові акти Європейського Союзу (далі – ЄС), що регулюють питання прийняття судових рішень.

Так, чинна редакція статті 2 Протоколу (№ 3) про Статут Суду Європейського Союзу (Протокол про Статут Суду Європейського економічного співтовариства) від 17.04.1957 року передбачає, що кожен суддя перед вступом на посаду повинен перед Судом, який засідає у відкритому засіданні, скласти присягу, що він виконуватиме свої обов'язки неупереджено й сумлінно та зберігатиме таємницю обговорення, що здійснюватиметься Судом [12].

Пункти 1–2 правила 22 (Наради) чинної редакції Регламенту Європейського суду з прав людини від 18.09.1959 року закріплюють, що наради суддів проводяться за закритими дверима. Зміст обговорень не розголошується. У нарадах беруть участь лише

судді. Можуть бути присутніми Секретар Суду чи особа, призначена замість нього, а також службовці секретаріату і перекладачі, допомога яких вважається необхідною. Якщо прийняте спеціальне на те рішення Суду, присутність жодної іншої особи не допускається [13].

У рішенні Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) в справі «Лобо Мачадо проти Португалії» від 20.02.1996 зазначається, що беручи до уваги важливість рішення, винесеного Верховним судом, та характер думки заступника генерального прокурора, а також неможливість для заінтересованої особи бути поінформованим про неї до оголошення судової постанови та відповіді на неї, ЄСПЛ встановив порушення права заявника на дотримання принципу змагальності під час судового провадження у його справі. Отже, мало місце порушення статті 6 Конвенції. Порушення права на справедливий суд було посилено фактом присутності заступника генерального прокурора на засіданні Верховного суду за зачиненими дверима. Отже, прокурор скористався додатковою можливістю вкотре наполягти на своїй думці у нарадчій кімнаті, відчуваючи себе захищеним від будь-якого заперечення на кшталт змагальності [14].

Також слід зауважити, ЄСПЛ в своїх рішеннях виокремлює такі основні чотири складники суддівської незалежності: спосіб призначення, строк повноважень, наявність гарантій проти зовнішнього тиску – включно з тиском у бюджетних питаннях – та те, чи правосуддя має вигляд незалежного й безстороннього [15].

Отже, важливо акцентувати, що у цивільному, господарському та адміністративному судових процесах України нарадча кімната була практичним інструментом, який давав можливість судді чи колегії суддів поміркувати обставини справи та ухвалити судові рішення, не зазнаючи будь-якого впливу збоку, оскільки приміщення нарадчої кімнати розташовувалось у приміщенні суду і доступ сторонніх осіб до нього був суворо заборонений. Крім того, нарадча кімната дисциплінувала суддів, які виходили до неї безпосередньо відразу після стадії судових дебатов

або з'ясування обставин справи та дослідження доказів і перебували в ній окремо від сторін та працівників апарату суду, без можливості доступу до суддів, до моменту ухвалення судового рішення, що сприяло своєчасності відправлення правосуддя.

Як зазначила Вища рада правосуддя у вказаному вище консультативному висновку, метою принципу таємниці нарадчої кімнати є відмежування судді (складу суду) від можливості впливу сторонніх осіб та надання суду можливості скласти свою думку у справі через необхідність самотнього міркування або міркування у складі колегії суддів. Відсутність можливості процесуального «усамітнення» судді або колегії суддів для обговорення обставин справи істотно впливає на підвищення корупційних ризиків, ризиків спроб впливу на суддів, що, своєю чергою, беззаперечно впливає на авторитет правосуддя [3].

Законодавцем при прийнятті Закону № 4173-IX по суті не враховано специфіки різних видів судових проваджень та колегіальності розгляду судових справ. Також необхідно з'ясувати чому інститут «Таємниці нарадчої кімнати» замінено на інститут «Таємниці ухвалення судового рішення» в цивільному, господарському та адміністративному процесах, але положення кримінального процесуального законодавства не зазнали жодних змін щодо цього.

Крім цього, «спрощення» процедур судочинства в умовах правового режиму воєнного стану наразі вбачається недоцільним, оскільки це суперечить нормі частини другої статті 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Слід погодитись, що існування в Україні інституту «Таємниці нарадчої кімнати» було і є, ураховуючи кримінальне судочинство, однією із гарантій неупередженості та незалежності суддів та одним із запобіжників незаконного впливу на них під час ухвалення рішення. «Нарадча кімната» була і ще є історичним атрибутом або навіть ритуалом вітчизняного судового процесу, який має важливе практичне призначення та є чинником, який запобігає втручанням у діяльність суддів та суду.

Як новий інститут – «Таємниця ухвалення судового рішення» – буде адаптований юристами-практиками і як «проживеться» в практичній площині безпосередньо під час вирішення судових справ та ухвалення судових рішень покаже час, оскільки попередній інститут, який регулював питання таємниці нарадчої кімнати, проіснував досить тривалий період і, можна сказати, глибоко укорінився в правовій системі України.

Висновки з дослідження і перспективи подальшого наукового пошуку. За результатами викладеного дослідження з порівняння законодавчих актів України та низки країн членів Європейського Союзу можна робити висновки, що ліквідація інституту «Таємниця нарадчої кімнати» повинна мати позитивний вплив на процеси поглиблення інтеграції національного законодавства із законодавствами країн ЄС. Запровадження

інституту «Таємниця ухвалення судового рішення» замість «Таємниці нарадчої кімнати» відходить від радянських наративів, сприяє гармонізації українського законодавства із правом ЄС, що в цілому має вплинути на ефективність функціонування судової системи України. Водночас варто наголосити на необхідності подальшого дослідження зазначеної проблематики через призму практичної діяльності, адже виключно через детальний аналіз судової практики можна буде дійти обґрунтованого висновку про правильність впроваджених змін, чи були такі зміни доцільними і чи є прийнятними для національної правової системи. Оновлені процесуальні норми вводять правові категорії, яких до цього не було у вітчизняному процесуальному праві. Усі вони мають бути апробовані на практиці та заслуговують на подальше ретельне наукове вивчення і аналіз.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення ухвалення та проголошення судових рішень». URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/00436095-a046-454f-a8b4-fc37eafed4f6](https://itd.rada.gov.ua/00436095-a046-454f-a8b4-fc37eafed4f6).
2. Зауваження Головного юридичного управління Верховної Ради України до проекту Закону України про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких інших законодавчих актів України щодо вдосконалення ухвалення та проголошення судових рішень (реєстраційний № 9445), URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/42180>.
3. Рішення Вищої ради правосуддя від 25 липня 2024 року № 2322/0/15-24 «Про надання консультативного висновку щодо законопроекту № 9445», URL: <https://www.hcj.gov.ua/doc/doc/46769>.
4. Луспенник Д., Сакара Н. Нарадча кімната: надмірний формалізм чи запорука справедливого судового розгляду. Судово-юридична газета. 2023. 17 лист. URL: <https://sud.ua/uk/news/blog/285980-naradcha-kimnatanadmirniy-formalizm-chi-zaporuka-spravedlivogo-sudovogo-rozglyadu>
5. Хотинська-Нор О., Потапенко А., Свояк Д. Основні новели Закону № 4173-IX щодо вдосконалення ухвалення та проголошення судових рішень: коментарі членів авторського колективу законодавчих пропозицій. 2025. 27 січ. URL: https://sud.ua/uk/news/blog/321569-osnovnye-novelly-zakona-no4173-ix-po-usovershenstvovaniyu-prinyatiya-i-provozglasheniya-sudebnykh-resheniy-kommentarii-chlenov-avtorskogo-kollektiva-zakonodatelnykh-predlozheniy?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAR0wTNwVuriw6AaXq6VWwuQZqlkdUdDW16L1WC1ZbjtLSFyyTW8zzX_5_0_aem_7h5CGGmFu2qQ5-hDDulaQg.
6. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19970780486>.
7. Prawo o ustroju sądów powszechnych: Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Dz.U. 2001 nr. 98 poz 1070. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20010981070>.
8. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi: Ustawa z dnia 30 sierpnia 2002 r. Dz.U. 2002 nr. 153 poz. 1270. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu20021531270>.
9. Regulamin urzędowania sądów powszechnych: Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Dz. U. 2019 poz. 1141. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190001141>.
10. Про судоустрій та статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#n1589>.
11. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV (у редакції Закону України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

12. Protocol (№ 3) on the Statute of the Court of Justice of the European Union (Protocol on the Statute of the Court of Justice of the European Economic Community) of April 17, 1957. URL: https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2016-08/tra-doc-en-div-c-0000-2016-201606984-05_00.pdf.

13. Rules of Procedure of the European Court of Human Rights of September 18, 1959. URL: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/rules_court_eng.

14. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Лобо Мачадо проти Португалії» («Lobo Machado v. Portugal») від 20 лютого 1996 року. URL:

[file:///C:/Users/georg/Downloads/CASE%20OF%20LOBO%20MACHADO%20v.%20PORTUGAL%20-%20\[Ukrainian%20Translation\]%20summary%20by%20the%20Lviv%20Laboratory%20of%20Human%20Rights.pdf](file:///C:/Users/georg/Downloads/CASE%20OF%20LOBO%20MACHADO%20v.%20PORTUGAL%20-%20[Ukrainian%20Translation]%20summary%20by%20the%20Lviv%20Laboratory%20of%20Human%20Rights.pdf).

15. Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Кемпбелл і Фелл проти Сполученого Королівства» («Campbell and Fell v. the United Kingdom») від 28 червня 1984 року. URL: [file:///C:/Users/georg/Downloads/CASE%20OF%20FOX,%20CAMPBELL%20AND%20HARTLEY%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20\(ARTICLE%2050\)%20-%20\[Ukrainian%20Translation\].pdf](file:///C:/Users/georg/Downloads/CASE%20OF%20FOX,%20CAMPBELL%20AND%20HARTLEY%20v.%20THE%20UNITED%20KINGDOM%20(ARTICLE%2050)%20-%20[Ukrainian%20Translation].pdf).